طراحی بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اول*

◈ حجت‌اله وطن‌دوست[۱] ◈ دکتر مژگان مردانی‌راد[۲] ◈ دکتر محمدجعفر جوادی[۳] ◈ دکتر افسانه قنبری‌پناه[۴]

چکیده: این پژوهش با هدف طراحی یک بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اول انجام گرفته است. پژوهش حاضر یک تحقیق کیفی و کمی (آمیخته) است که در مرحله اول آن مصاحبه‌ای نیمه‌ساختاریافته با ۳۰ نفر از والدین (تا حد اشباع) انجام گرفته است. در مرحله دوم، روش نمونه‌گیری از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود و با نمونه‌ای به تعداد ۳۸۴ نفر از والدین انجام گرفته است. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل مصاحبه و پرسشنامه بود. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل دو بخش بود: تحلیل کیفی از نوع اکتشافی و با استفاده از آمار ناپارامتریک انجام گرفته، سپس، تجزیه و تحلیل داده‌ها با روشهای آمار توصیفی و از طریق آزمون کولموگروف اسمیرنف تک‌نمونه‌ای صورت گرفته است. یافته‌ها نشـــان دادند که اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدیـــن در چهار مؤلفه قرار دارند که به ترتیب عبارت‌انـــد از: روانی ـ اجتماعی، روانی ـ عاطفی، شناختی ـ تحصیلی و اخلاقی ـ معنوی. همچنین، تفاوت اولویت نیازهای مشاوره‌ای میان دو گروه پســـر و دختر از لحاظ آماری معنادار بود. بر اســـاس یافته‌های پژوهش می‌توان گفت این بسته می‌تواند راهنمایی پیشنهادی و کاربردی برای خدمات مشاوره‌ای به والدین و دانش‌آموزان باشد تا به نیازهای آنان به‌شیوه‌ای مناسب پاسخ داده شود.

کلید واژگان: نیازسنجی، بسته آموزشی (راهنمای پیشنهادی)، والدین، نوجوانان، خدمات مشاوره‌ای

◉ تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۵ ◉ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۲۳

* *این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول است.*

۱. دانشجوی دوره دکتری رشته مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
E-mail: vatandoust1968@gmail.com

۲. **نویسنده مسئول:** استادیار گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
E-mail: Moj.mardanirad@iauctb.ac.ir

۳. استادیار مدعو گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
E-mail: mj.javady@yahoo.com

۴. استادیار گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
E-mail: a.ghanbaripanah@iauctb.ac.ir

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

پاسخگویی به نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اول تلاشی است مستمر برای دستیابی به یکی از اهداف مهم در نظام راهنمایی و مشاوره. این تلاش را می‌توان در راستای بعضی از فصول سند تحول آموزش و پرورش نیز مشاهده کرد. برای مثال در فصل سوم آمده است که ارائه خدمات مشاوره تربیتی در کلیه سطوح تحصیلی برای افزایش سلامت جسمی و روحی دانش‌آموزان ضروری است. همینطور در فصل چهارم ارائه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر و آسیب‌زا برای همسوسازی اهداف و روشهای تربیتی خانواده و مدرسه مورد تأکید قرار گرفته است. در فصل ششم نیز تهیه و تدوین محتوای آموزشی برای دانش‌آموزان جهت آشنایی با ویژگیها، نیازها و وظایف خانواده در چارچوب ارزشها و معیارهای اسلامی مطرح شده است. در فصل شانزدهم، توجه کافی به شرایط روحی دانش‌آموزان در سنین بلوغ و ارائه مشاوره و آموزشهای دینی و اخلاقی متناسب به آنها عنوان شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). به‌علاوه با توجه به قانون برنامه پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰) در ماده ۱۹ و ردیف ۱۱، تقویت و گسترش نظام مشاوره دانش‌آموزی و خانواده جهت تحقق سلامت روحی آنان مورد تأکید قرار گرفته است و بر اساس یکی از مطالعات به عمل آمده، تشکیلات منظم و حساب شده‌ای برای سازماندهی فعالیتهای راهنمایی و مشاوره در مدارس وجود نداشته و خدمات حمایتی و مشورتی مشاوران به معلمان، دانش‌آموزان و اولیای آنان در طول این دوره به‌صورت یکپارچه انجام نمی‌شود (مخاطب، ۱۳۹۵).

همچنین از نظر همهٔ نهادها، سازمانها و مؤسسات اجتماعی، خانواده مهم‌ترین، ارزشمندترین و اثربخش‌ترین نقشها را داراست. خانواده طبیعی‌ترین و مشروع‌ترین واحد تولیدمثل و فراگیرترین واحد اجتماعی به‌شمار می‌آید، زیرا همه اعضای جامعه را در بر می‌گیرد. به‌عبارت دیگر خانواده دارای اهمیت تربیتی و اجتماعی است (نوابی‌نژاد، ۱۳۹۶).

در واقع، از یک سو همپای تغییرات زیستی، روانی، شناختی، عاطفی و اجتماعی نوجوانان و از سوی دیگر بر اساس تغییرات سریع عرصهٔ فناوری رسانه‌ای، نقش والدین بایستی تغییر کند تا روابط میان والد - فرزند همدلانه و توأم با درک متقابل و درنهایت تأمین‌کنندهٔ نیازهای فرزندان باشد. گسترش نقشهای والدینی شامل ایجاد برنامه روزانه، به گونه ای است که باید نیازهای فرزندان را در موارد زیر برآورده سازند: ۱. امنیت، ۲. مراقبت، ۳. کنترل و ۴. تحریک ذهنی. در خانواده‌های دارای نوجوان، روابط والد - فرزندی باید به‌گونه‌ای شکل گیرد که فرزندان برای استقلال و خودمختاری دوره بزرگسالی آماده شوند. از این‌رو این مرحله دوره‌ای مهم و حساس است و روابط والد - فرزندی مناسب، همراه با آموزش مهارتهای حل مسئله این رابطه را تسهیل می‌کند و باعث رشد خودمختاری در بزرگسالی می‌شود (کار[1]، ۲۰۰۰؛ ترجمه تبریزی، ۱۳۸۹).

1. Carr

متغیر دیگر در این پژوهش، نیازهای مشـــاوره‌ای والدین اســـت. نیاز، تنشی همراه با نارضایتی است که با یک الزام (زیستی، روان‌شناختی یا اجتماعی) هدایت شده در جهت طبقه‌ای از اشیای ارضاکننده همراه اســـت و فرد را به جستجوی یک حالت تعادل ارضاکننده، از طریق دستیابی به اشیای متعلق به یک مجموعه معین، سوق می‌دهد (موکیلی و دانتزر[1]، ۲۰۰۰؛ ترجمه گنجی و پیکانی، ۱۳۹۰).

در مورد نیازها دســـته‌بندیهای متعدد صورت گرفته اســـت برای مثال، از نظر حســـن‌زاده (۱۳۹۷) دســـته‌بندی نیازهای روان‌شناختی شامل: ۱. نیاز به محرک، کاوش و کنجکاوی ۲. نیاز به خودمختاری ۳. نیاز به شایستگی ۴. نیاز به ارتباط است.

اریک فروم[2] نیز شش نیاز روان‌شناختی را مطرح می‌کند: نیاز به ارتباط، نیاز به تعالی، نیاز به ریشه‌دار بودن، نیاز به هویت، نیاز به معیار جهت‌یابی و نیاز به برانگیختگی و تحریک (شـــولتز و شولتز[3]، ۲۰۱۳؛ ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۶).

همچنین، نیازسنجی بخشی از برنامه‌ریزی است که اغلب برای بهبود وضعیت افراد، سازمانها، آموزش و جوامع به‌کارگرفته می‌شـــود. البته نیازسنجی وقتی مؤثر واقع می‌شـــود که متمرکز بر اهداف باشد و راه‌حلهای شفاف و مشخصی برای دستیابی به نتایج مطلوب را به همراه داشته باشد (کافمن و فنویک[4]، ۱۹۷۶). نیازســـنجی[5] عبارت از فرایند تعیین اهداف، مشـــخص کردن وضع موجود، اندازه‌گیری نیازها و تعیین اولویتها برای عمل اســـت (بردشـــاو[6]،۱۹۹۷؛ به نقل از عصاره و نصری، ۱۳۸۴). بر این اساس، عدم تمیز نیازها باعث می‌شود تعیین اولویتها نیز با اشکال مواجه گردد. بی‌توجهی به اولویتها در گردآوری اطلاعات، مانع از انجام عملیات اصلاحی و جبرانی به هنگام، در اجرای برنامه می‌شود (کافمن و هرمن[7]، ۲۰۱۰؛ ترجمه مشایخ و بازرگان، ۱۳۹۰).

همچنین، مشـــاوره فرایند قدرتمندسازی اســـت که به فرد امکان می‌دهد تا با قدرت درونی نهفته درخویش ارتباط برقرار کند، قدرتی که هیچگاه به برخورداری آن واقف نبوده اســـت. مشاوره، حرفه‌ای است که می‌کوشد به افراد، زوجها، خانواده‌ها و گروهها برای برخورد با انواع مشکلات کمک کند (پروت و وادکینز[8]، ۲۰۱۴؛ ترجمه نوابی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۵).

یانگ تان[9] (۲۰۱۱) مشـــاوره[10] را رابطه حضوری میان مشـــاور و مراجع می‌داند که در آن مشـــاور

1. Mucchielli & Dantzer
2. Erich Fromm
3. Schultz, D. P. & Schultz, S. E.
4. Kaufman & Fenwick
5. Needs assessment
6. Bradshaw
7. Herman
8. Prout & Wadkins
9. Yang Tan
10. Counseling

با مشورت و تشویق، مراجع را در حل مشکلاتش کمک می‌کند (شفیع‌آبادی، ۱۳۹۷) و هدف مشاوره این است که مراجع بتواند با شرایط زندگی سازگار شود، فشار روانی خود را کاهش دهد، به خوبی رشد کند و در روابط فردی‌اش با دیگران معنا پیدا کند (ولفل و پاترسون[1]، ۲۰۰۵؛ ترجمه سلیمانیان و نظری، ۱۴۰۰).

همچنین، نوجوانی دوره‌ای از رشد است که با بلوغ آغاز می‌شود و با شروع دوره بزرگسالی خاتمه می‌یابد. نوجوانی زمانی خاتمه می‌یابد که نوجوان از نقش عادی دانش‌پژوهی خود دست کشیده و یک یا چند نقش بزرگسالی را به‌عهده می‌گیرد (رایس[2]، ۲۰۰۱؛ ترجمه فروغان، ۱۳۹۹).

دوره نوجوانی از حساس‌ترین دوره‌های زندگی است. در این دوره استعدادها و تواناییهای وجود، بروز و ظهور پیدا می‌کند و در رفتار نوجوان تجلی می‌یابند و تغییرات اساسی در شخصیت فرد به‌وجود می‌آید. بنابراین مسئولیت والدین از یک طرف و مربیان و معلمان از طرف دیگر، در این دوره اهمیت و ضرورت مضاعف پیدا می‌کند (ملکی، ۱۳۹۵).

شناخت چالشهای موجود دانش‌آموزان به‌ویژه دوره متوسطه اول به‌دلیل واقع شدن در مرحلهٔ حساس رشد شخصیت (بلوغ) و ضرورت پاسخگویی به انتظارات این مرحله و نیز ضرورت تصمیم‌گیری برای انتخاب رشته تحصیلی، حائز اهمیت است، زیرا هرگونه مداخله مشاوره‌ای نیازمند شناخت این چالشها و نیازهای دانش‌آموزان و والدین آنهاست. پیامدهای عدم توجه به این مشکلات در سالهای اخیر، همهٔ عاملان نظامهای تربیتی خانه و مدرسه را در معرض بحرانها و خلأهایی قابل‌توجه قرار داده است، به‌طوری‌که با اذعان به ناکافی بودن مهارتها و تواناییهای خود، به این بحرانها اشاره دارند. برای مثال در پژوهشی با موضوع «مطالعه پدیدارشناختی مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان دبیرستانی» مشخص شد که اولویت مشکلات دانش‌آموزان، چالشهای هیجانی، اجتماعی و تحصیلی آنهاست و پرداختن به مشکلات نوجوانان و ارزیابی از چالشها و نیازهای روان‌شناختی متعدد آنان برای ارائه خدمات مشاوره‌ای لازم است (فتحی‌آذر و همکاران، ۱۳۹۵).

در پژوهش مظاهری (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه» مشخص شده است که میان نیازهای آموزشی والدین تفاوتی معنادار وجود دارد. نیازها به ترتیب مسائل تربیتی - رفتاری، تحصیلی - شغلی، تربیت جنسی و ازدواج، بهداشت جسمی و تغذیه‌ای بودند. همچنین بر اساس نتایج پژوهش غلامی و سمیعی زفرقندی (۱۳۹۴)، اولویت نیازهای اولیا دانش‌آموزان شامل نیازهای جسمانی - بهداشتی، اخلاقی - مذهبی، روان‌شناختی - تحصیلی، اجتماعی - فرهنگی و اجتماعی - تربیتی است.

غلامی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تدوین چارچوبی مفهومی برای نیازسنجی دانش‌آموزان متوسطه» نشان داده‌اند که ابعاد نیازهای دانش‌آموزان در دو گروه کلی: نیازهای آموزشی

1. Welfel & Patterson
2. Rice

مرتبط با برنامه درسی و محیط مدرسه و نیازهای حمایتی و عمومی قابل شناسایی است. در گروه اول، نیاز به راهنمایی برای ورود به دانشگاه بیشترین اهمیت را داشت و در گروه دوم، نیازهای روان‌شناختی، جسمانی، اینترنت و نیازهای اقتصادی دارای بیشترین اهمیت بودند.

اسکولی[1](۲۰۱۱) با مطالعه‌ای تحت عنوان «ارزیابی نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دبیرستانی» نیازهای مشاوره‌ای آنان را در سه حوزه به ترتیب، شامل حوزه شغلی - دانشگاهی، تحصیلی-شخصی و اجتماعی شناسایی کرده است.

نتایج بررسی نوابی‌نژاد (۱۳۸۷؛ به نقل از راهب، ۱۳۹۰) نشان می‌دهد که هر مرکز مشاوره باید خدمات خود را با توجه به ارزشها، اهداف، نیازها و منابع منطقه زیر پوشش خود، ارزیابی و برنامه‌ریزی کند. بر اساس نتایج پژوهشی که احمدی و همکاران (۱۳۸۵) انجام داده‌اند، مشخص شده که مهم‌ترین مشکلات زندگی کارکنان نظامی و خانواده‌های آنان برای دریافت خدمات مشاوره‌ای عبارت اند از: مشکلات مربوط به روابط بین اعضای خانواده، تربیت فرزند و مسائل روان‌شناختی.

بر اساس یافته‌های پژوهشهای شبانی و همکاران (۲۰۲۱) و فاطمی و همکاران (۱۳۹۸) با عنوان «اولویت نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان» نیازهای فردی و شغلی بیشترین نیازها و نیازهای عاطفی و خانوادگی کمترین نیازهای آنان بوده‌اند. به‌علاوه بر اساس پژوهشهایی که جیوازولیاس[2] و همکاران (۲۰۱۰)، آتیک و یالچین[3] (۲۰۱۰) و کریمی[4] و همکاران (۲۰۱۴) با عنوان «اولویت نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان» انجام داده‌اند، یافته‌های هر گروه پژوهشی به‌ترتیب عبارت‌اند از : ۱. نیازهای ارتباطی، مدیریت زمان، تصمیم‌گیری. ۲. آموزشی، ارتباطی، رشدی، شغلی. ۳. شغلی، آموزشی، فردی و مهارتهای زندگی. همچنین بر اساس یافته‌های پژوهشی که دوگان[5](۲۰۱۲) انجام داده مشخص شده است که نیازهای دانشجویان در طول زمان تغییر می‌کنند.

بر اساس نتایج پژوهشی که مشتاقی و کاظمیان‌مقدم (۱۳۹۷) و شکورنیا و همکاران (۱۳۹۳) انجام داده‌اند، مشخص شده که میان نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان دختر و پسر در برخی حیطه‌ها تفاوت معنادار وجود دارد و دختران به‌طور معناداری در همهٔ زمینه‌ها، نیازهای مشاوره‌ای بیشتری را مطرح کرده‌اند.

بنابراین مسئله اول در مطالعه حاضر، شناسایی اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین و به دنبال آن مسئله مقایسه اولویت نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دختر و پسر از نگاه والدین است. مسئله سوم، شناسایی مؤلفه‌های مناسب برای ارائه یک راهنمای پیشنهادی است. و درنهایت ارائه یک بسته آموزشی

1. Sculli
2. Giovazolias
3. Atik & Yalçın
4. Karimi
5. Dogan

(راهنمای اصلاحی) حاصل یافته‌هاست. از این‌رو آگاهی از شرایط موجود مبنایی مهم برای ارتقای خدمات مشاوره است که تلاش شده مطابق فرایند علمی و منظم انجام گیرد. به‌طوری‌که به اعتقاد گیبسون[1] (۲۰۰۰) برنامه‌ریزی مبتنی بر ارزیابی نیازها از طریق گردآوری داده‌ها، اولویت‌بندی نیازها، تعیین اهداف کلی و کاربردی، مشخص کردن روشها برای رسیدن به اهداف، تصمیم‌گیری و آمادگی برای اجرا و درنهایت ارزیابی برنامه است (ثنایی و همکاران، ۱۳۹۷). همینطور از نظر بلیک[2](۱۹۸۲) ارزیابی نیازهای مشاوره‌ای افراد، مبنایی مهم برای توسعه و ارزیابی خدمات مشاوره است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر یک تحقیق کیفی و کمی از نوع آمیخته است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است. در پژوهش حاضر جامعه آماری، شامل همهٔ والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اول به تعداد ۲۷۰/۰۰۰ مشغول به تحصیل در شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. با توجه به فرمول کرجسی - مورگان، ۳۸۴ نفر از والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اول به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری از نوع ترکیبی بود که در دو مرحله انجام گرفت. در مرحله اول هدفمند بود و پس از اتمام مصاحبه با ۳۰ تن از والدین (تا حد اشباع)، در مرحله دوم روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود.

- **روش گردآوری داده‌ها:** روش گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و پرسشنامه انجام گرفته است. در مرحله مقدماتی از روش کیفی، سپس از روش کمی استفاده شده و برای اجرای پرسشنامه‌ها از والدین دانش‌آموزان پنج منطقه شهر تهران شامل مناطق مرکز، جنوب، شمال، غرب و شرق به‌طور مساوی از پایه‌های هفتم، هشتم و نهم متوسطه و به‌طور مساوی از والدین دو جنس دختر و پسر اقدام به گردآوری داده‌ها شد.
- **اعتبار و روایی ابزارهای گردآوری داده‌ها:** ابزارهای گردآوری داده‌ها، اسناد و منابع معتبر، پرسشنامه، مشاهده عمیق و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است. پس از گردآوری داده‌ها، مفاهیم و سازه‌های حاصل از مصاحبه، دسته‌بندی، کدگذاری و طبقه‌بندی شدند. پس از ساخت پرسشنامه نیز در مرحله مقدماتی، نظرات شماری از صاحب‌نظران و متخصصان روانشناسی و علوم تربیتی فعال در این حوزه دربارهٔ تک‌تک آیتمها گردآوری شد. داوران میزان تناسب هر سؤال را با توجه به اهداف پژوهش بر اساس یک مقیاس پنج درجه‌ای از «خیلی‌کم» تا «خیلی زیاد» مشخص کردند. در ضمن پس از تدوین پرسشنامه، ابتدا به‌صورت نمونه اولیه در میان ۱۰٪ از افراد گروه هدف اجرا شد و نتایج حاکی از اعتبار محتوایی و قابل‌قبول برای پرسشنامه بوده است. برای بررسی

1. Gibson
2. Blake

روایی ســـازه نیز از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. اعتبار پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ مورد تأیید قرار گرفته است.

- **روش تجزیه وتحلیل داده‌ها:** شـــامل دو بخش اســـت: تحلیل کیفی از نوع اکتشافی به شیوه استقرایی (تحلیل نظام‌مند داده بنیاد) با استفاده از آمار ناپارامتریک. سپس روش تجزیه وتحلیل داده‌ها برای شناسایی اولویت نیازها بر اساس روشهای آماری توصیفی و استنباطی مانند فراوانی، درصد فراوانـــی، میانگین، میانه، مد، واریانس و انحراف معیار و آزمون «کولموگروف اســـمیرنف تک‌نمونه‌ای» برای بررســـی تک‌تک سؤالات و آزمون «تی‌تست» برای بررسی نیازهای مشاوره‌ای والدین در دو گروه دختر و پسر مورد استفاده قرار گرفته است.

یافته‌ها

اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین در مطالعه کیفی مطابق جدول ۱ به ترتیب عبارت است از:

جدول ۱. اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین در مطالعه کیفی

۱. روانی - اجتماعی	۲. روانی - عاطفی	۳. شناختی - تحصیلی	۴. اخلاقی - معنوی
۲۷/۳۳	۲۵/۸	۲۲/۸۵	۲۰/۳۳

اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین در مطالعه کمی

الف) بخش توصیفی

جدول ۲. توصیف شاخصهای گرایش به مرکز و پراکندگی و توزیع فراوانی داده‌های مربوط به نمرهٔ روانی - اجتماعی

متغیر	طبقه‌بندی نمره‌ها	فراوانی نسبی	درصد فراوانی نسبی	میانگین نمره	میانه	مد (نما)	واریانس	انحراف معیار
روانی - اجتماعی	۱/۲۵-۲/۰۸	۴۶	۱۱/۵	۳/۱۵۴۷	۳/۰۸۳۳	۳/۰۰	۰/۷۸۲	۰/۸۸۴۵۵
	۲/۱-۳/۰۸	۱۴۶	۳۶/۵					
	۳/۱-۴/۰۸	۱۳۱	۳۲/۸					
	۴/۱-۵	۵۴	۱۳/۵					
	جمع	۳۷۷	۹۴/۳					
	بی‌پاسخ	۲۳	۵/۸					
	جمع کل	۴۰۰	۱۰۰					

بر اساس نتایج جدول شماره ۲، شاخصهای میانه و میانگین متغیر تا اندازه‌ای بر یکدیگر منطبق‌اند. همچنین ۳۶/۵ درصد آزمودنیها در این ابزار نمره ۳/۰۸-۲/۱ را کسب کرده‌اند، بنابراین با توجه به آیتم ذکر شده توزیع نمرات مشاهده شده منطبق با توزیع منحنی نرمال است.

جدول ۳. توصیف شاخصهای گرایش به مرکز و پراکندگی و توزیع فراوانی داده‌های مربوط به نمرهٔ اخلاقی - معنوی

متغیر	طبقه‌بندی نمره‌ها	فراوانی نسبی	درصد فراوانی نسبی	میانگین نمره	میانه	مد (نما)	واریانس	انحراف معیار
اخلاقی - معنوی	۱-۲	۷۸	۱۹/۵	۳/۰۲۷۳	۳/۰۰۰۰	۳/۲۵	۰/۹۷۵	۰/۹۹
	۲/۱-۳	۱۲۰	۳۰					
	۳/۱-۴	۱۱۹	۲۹/۸					
	۴/۱-۵	۵۹	۱۴/۸					
	جمع	۳۷۶	۹۴					
	بی‌پاسخ	۲۴	۶					
	جمع کل	۴۰۰	۱۰۰					

بر اســـاس نتایج جدول شماره ۳، شـــاخصهای میانه و میانگین متغیر تا اندازه‌ای بر یکدیگر منطبق هستند. همچنین ۳۰ درصد آزمودنیها در این ابزار نمرهٔ ۳-۲/۱ را کسب کردند، بنابراین با توجه به آیتم ذکر شده توزیع نمرات مشاهده شده منطبق با توزیع منحنی نرمال است.

جدول ۴. توصیف شاخصهای گرایش به مرکز و پراکندگی و توزیع فراوانی داده‌های مربوط به نمرهٔ روانی - عاطفی

متغیر	طبقه‌بندی نمره‌ها	فراوانی نسبی	درصد فراوانی نسبی	میانگین نمره	میانه	مد (نما)	واریانس	انحراف معیار
روانی - عاطفی	۱-۲	۱۲۲	۳۰/۵	۲/۷۲۷۸	۲/۶۲۵۰	۳/۰۰	۱/۰۷۸	۱/۰۳۳۲
	۲/۱-۳	۱۱۰	۲۷/۵					
	۳/۱-۴	۸۹	۲۲/۳					
	۴/۱-۵	۵۰	۱۲/۵					
	جمع	۳۷۱	۹۲/۸					
	بی‌پاسخ	۲۹	۷/۳					
	جمع کل	۴۰۰	۱۰۰					

بر اساس نتایج جدول شماره ۴، شاخصهای میانه و میانگین متغیر تا اندازه‌ای بر یکدیگر منطبق‌اند. همچنین ۳۰/۵ درصد آزمودنیها در این ابزار نمرهٔ ۲-۱را کســـب کرده اند. بنابراین با توجه به آیتم ذکر شده توزیع نمرات مشاهده شده منطبق با توزیع منحنی نرمال است.

جدول ۵. توصیف شاخصهای گرایش به مرکز و پراکندگی و توزیع فراوانی داده‌های مربوط به نمرهٔ تحصیلی - شناختی

متغیر	طبقه‌بندی نمره‌ها	فراوانی نسبی	درصد فراوانی نسبی	میانگین نمره	میانه	مد (نما)	واریانس	انحراف معیار
تحصیلی - شناختی	۱-۲	۱۹	۴/۸	۳/۴۸۰۵	۳/۶۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۳	۰/۸۳۲۵۶
	۲/۱-۳	۱۰۲	۲۵/۵					
	۳/۱-۴	۱۶۸	۴۲					
	۴/۱-۵	۹۱	۲۲/۸					
	جمع	**۳۸۰**	**۹۵**					
	بی‌پاسخ	**۲۰**	**۵**					
	جمع کل	**۴۰۰**	**۱۰۰**					

بر اساس نتایج جدول شماره ۵، شاخصهای میانه و میانگین متغیر تا اندازه‌ای بر یکدیگر منطبق‌اند. همچنین ۴۲ درصد آزمودنیها در این ابزار نمرهٔ ۴-۳/۱ را کسب کرده اند. بنابراین با توجه به آیتم ذکر شده توزیع نمرات مشاهده شده منطبق با توزیع منحنی نرمال است.

ب) بخش استنباطی داده‌ها

در این قسمت سؤال پژوهشی مربوط به اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین، از طریق آزمون کولموگروف اسمیرنف مورد آزمون قرار می‌گیرد. نتایج حاصل از اجرای آزمون فوق نشان داد که تفاوت میانگین نمره‌های تک‌تک سؤالات از لحاظ آماری معنادار است. به‌ترتیب اولویت میانگین سؤالات: ۱. روانی - اجتماعی، ۲. روانی - عاطفی، ۳. شناختی - تحصیلی و ۴. اخلاقی - معنوی.

جدول ۶. میانگین نظری

سؤالات	میانگین مشاهده شده	نیازهای جزئی	میانگین نظری	سطح معناداری
سؤال ۳	۴/۰۰۲۵	هدایت تحصیلی	۲/۵	P<۰/۰۱
سؤال ۲	۳/۷۷۵۰	انگیزه تحصیلی		
سؤال ۶	۳/۷۴۷۵	خودآگاهی		
سؤال ۷	۳/۷۰۲۰	اخلاق - مداری		
سؤال ۵	۳/۶۷۵۹	خلاقیت و حل مسئله		
سؤال ۴	۳/۶۱۹۲	استعدادیابی		

جدول ۶. (ادامه)

سؤالات	میانگین مشاهده شده	نیازهای جزئی	میانگین نظری	سطح معناداری
سؤال ۱۰	۳/۶۵۱۴	پیشگیری از انحرافات اخلاقی در فضای مجازی	۲/۵	P<۰/۰۱
سؤال ۸	۳/۵۳۵۹	باورهای دینی		
سؤال ۱	۳/۵۱۸۸	مهارت فرزندپروری		
سؤال ۲۵	۳/۵۱۰۱	کاهش اضطراب		
سؤال ۹	۳/۴۷۷۴	هویت جنسی و مراقبتهای بهداشتی بلوغ		
سؤال ۳۰	۳/۲۶۰۷	مسئولیت‌پذیری		
سؤال ۱۱	۳/۲۳۶۰	راهنمایی در مورد رعایت مرز دختر و پسر		
سؤال ۱۲	۳/۱۵۱۱	استقلال‌طلبی		
سؤال ۱۶	۳/۱۰۵۵	افزایش اعتمادبه‌نفس		
سؤال ۲۳	۳/۰۹۶۲	رفع اعتیاد به اینترنت و بازیهای رایانه‌ای		
سؤال ۲۴	۲/۹۴۹۲	مدیریت خشم و پرخاشگری		
سؤال ۲۲	۲/۹۱۹۲	پیشگیری از آسیبهای اجتماعی		
سؤال۱۷	۲/۸۸۶۶	رفع توقعات افراطی فرزند		
سؤال۱۵	۲/۸۷۹۷	رفع مشکل ارتباطی فرزند با همسالان		
سؤال۱۳	۲/۸۴۱۸	رفع ناسازگاری با اعضای خانواده		
سؤال۱۴	۲/۶۷۹۴	رفع مشکل ارتباط با معلم		
سؤال۲۶	۲/۶۷۱۷	رفع انواع ترسهای مرضی		
سؤال۲۷	۲/۶۵۷	رفع وسواس فکری و عملی		
سؤال۲۸	۲/۶۳۸۰	رفع اختلال خواب		
سؤال۱۸	۲/۵۴۵۲	پیشگیری از رفتارهای غیراخلاقی		
سؤال۲۰	۲/۴۶۱۰	حل مسئله غیبتهای مکرر در مدرسه		
سؤال۲۹	۲/۴۵۹۴	درمان بحران سوگ		
سؤال۲۱	۲/۴۰۷۴	رفع کناره‌گیری فرزند از والدین		
سؤال۱۹	۲/۳۲۴۰	رفع مسئله دیر آمدن فرزند به منزل		

الف) مهم‌ترین نیازها در مؤلفه روانی-اجتماعی به ترتیب اولویت شامل: ۱. افزایش مهارتهای خودآگاهی ۲. پیشگیری از انحرافات در فضای مجازی و ۳. افزایش مهارتهای فرزندپروری است.

ب) مهم‌ترین نیازها در مؤلفه روانی- عاطفی به ترتیب اولویت شامل: ۱. کاهش اضطراب ۲. رفع اعتیاد به اینترنت و بازیهای رایانه‌ای و ۳. کنترل و مدیریت خشم و پرخاشگری است.

ج) مهم‌ترین نیازها در مؤلفه شناختی- تحصیلی به ترتیب اولویت شامل: ۱. راهنمایی در مورد هدایت تحصیلی ۲. افزایش انگیزه تحصیلی و روشهای مطالعه و ۳. افزایش خلاقیت و توان حل مسئله است.

د) مهم‌ترین نیازها در مؤلفه معنوی- اخلاقی به ترتیب اولویت شامل: ۱. رشد اخلاق- مداری ۲. افزایش باورهای دینی و معنوی و ۳. راهنمایی در مورد رعایت مرز دختر و پسر است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی تست مستقل در مؤلفه روانی- اجتماعی

گروهها	تعداد	میانگین	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	T	سطح معناداری
والدین دانش‌آموزان پسر	۱۷۷	۳۹/۴۰۶۸	۲/۹۲۱۷۸	۳۵۷/۶۵۸	۲/۷۶۷	P<۰/۰۰۱
والدین دانش‌آموزان دختر	۲۰۰	۳۶/۴۸۵۰				

نتایج حاصل از اجرای آزمون تی تست مستقل نشان داد که تفاوت میانگین نمره‌های مؤلفه روانی- اجتماعی از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین نمرهٔ مؤلفه روانی- اجتماعی در گروه والدین دانش‌آموزان پسر بالاتر از گروه دختر است.

جدول ۸. نتایج آزمون تی‌تست مستقل در مؤلفه اخلاقی - معنوی

گروهها	تعداد	میانگین	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	T	سطح معناداری
والدین دانش‌آموزان پسر	۱۸۹	۱۲/۴۱۸۰	۰/۶۲۱۲۰	۳۷۴	۱/۵۱۸	P >۰/۰۱
والدین دانش‌آموزان دختر	۱۸۷	۱۱/۷۹۶۸				

نتایج حاصل از اجرای آزمون تی تست مستقل نشان داد که تفاوت میانگین نمره‌های مؤلفه اخلاقی- معنوی از لحاظ آماری معنادار نیست. بنابراین نمرهٔ مؤلفه اخلاقی- معنوی در دو گروه والدین دانش‌آموزان پسر و دختر مساوی است.

جدول ۹. نتایج آزمون تی‌تست مستقل در مؤلفه روانی - عاطفی

گروهها	تعداد	میانگین	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	T	سطح معناداری
والدین دانش‌آموزان پسر	۱۸۷	۲۳/۰۳۲۱	۲/۴۳۹۶۹	۳۶۶/۳۹۳	۲/۷۹۸	P<۰/۰۱
والدین دانش‌آموزان دختر	۱۸۴	۲۰/۵۹۲۴				

نتایج حاصل از اجرای آزمون تی تست مستقل نشان داد که تفاوت میانگین نمره‌های مؤلفه روانی - عاطفی از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین نمرهٔ مؤلفه روانی - عاطفی در گروه والدین دانش‌آموزان پسر بالاتر از دختران است.

جدول ۱۰. نتایج آزمون تی‌تست مستقل در مؤلفه تحصیلی - شناختی

گروهها	تعداد	میانگین	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	T	سطح معناداری
والدین دانش‌آموزان پسر	۱۸۷	۱۸/۰۶۴۲	۱/۳۰۲۵۱	۳۷۳/۸۴۶	۳/۲۸۸	P<۰/۰۱
والدین دانش‌آموزان دختر	۱۹۳	۱۶/۷۶۱۷				

نتایج حاصل از اجرای آزمون تی تست مستقل نشان داد تفاوت میانگین نمره‌های مؤلفه تحصیلی - شناختی از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین نمرهٔ مؤلفه تحصیلی - شناختی در گروه والدین دانش‌آموزان پسر بالاتر از دختران است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با توجه به حرفه پژوهشگر و پیشنهاد دفتر مشاوره انجمن اولیا و مربیان انجام گرفته است. هدف از انجام دادن آن، این بود که بتواند به پاره‌ای از مشکلات مشاوره‌ای والدین پاسخ دهد و شناخت اولویت نیازهای روان‌شناختی والدین به‌طورکلی و مقایسه نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دختر و پسر به‌طور خاص به منزلهٔ محور فعالیت مشاوران مدارس و مراکز مشاوره و برنامه‌ریزان حوزه ستادی مشاوره مورد توجه قرار گیرد.

یافته‌های پژوهش حاضر بر اساس جدولهای شمارهٔ ۲ تا ۵، در پاسخ به سؤال اول مبنی بر شناسایی اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین به ترتیب عبارت‌اند از: مؤلفه‌های روانی - اجتماعی،

روانی - عاطفی، شناختی - تحصیلی و اخلاقی - معنوی. این یافته‌ها با پژوهش حکیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) همسوست. آنها نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که نیازهای اخلاقی - مذهبی مهم‌ترین نیازهای آموزشی اولیا و نیازهای اجتماعی - فرهنگی، روان‌شناختی - تحصیلی، مسائل نوپدید و مسائل جسمی - بهداشتی به ترتیب در اولویتهای بعدی قرار دارند.

هدف از پژوهش حاضر همچنین مقایسه نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دختر و پسر دوره متوسطه اول بود. در پاسخ به این سؤال آنچه از تحلیل داده‌های جدولهای شماره ۷، ۹ و ۱۰ حاصل شده است، نشان‌دهنده تفاوت آماری معنادار میان نیازهای مشاوره‌ای والدین پسر و دختر در مؤلفه‌های روانی - اجتماعی، روانی - عاطفی و تحصیلی - شناختی است. این یافته‌ها با پژوهشهای پیشرو همسوست، به‌طوری‌که فارسی (۱۳۸۲؛ به نقل از مخاطب، ۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که دختران در مقایسه با پسران از مشکلات روانی و اضطرابی بیشتری برخوردارند. مشتاقی و کاظمیان‌مقدم (۱۳۹۷) نیز در یافته‌های پژوهشی خود نشان دادند که بین نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان دختر و پسر در برخی از حیطه‌های روانی - عاطفی تفاوت معناداری وجود دارد.

مسئله دیگر پژوهش، شناسایی مؤلفه‌های مهم یک راهنمای اصلاحی است. که عبارت‌اند از: ۱. علمی و تجربی باشد، ۲. قابل اندازه‌گیری باشد (شرح وظایف مشاوران عملیاتی و قابل سنجش باشد)، ۳. پاسخگویی به نیازها، مطابق اولویت نیازهای همان سال تحصیلی باشد، ۴. زمان و مکانِ مناسب برای ارائه خدمات فراهم باشد، ۵. منظم، یکپارچه و هدفمند باشد.

هدف چهارم پژوهش حاضر، طراحی بسته آموزشی مطابق اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اول است. شایان ذکر است که در این پژوهش منظور از طراحی بسته آموزشی عبارت است از راهنماییهای اصلاحی، که با توجه به رعایت حجم مقاله از این قرارند:

طراحی بسته آموزشی

با توجه به اینکه در سالهای اخیر شاهد سرمایه‌گذاریهایی قابل‌توجه در زمینه گسترش مؤسسات آموزشی دانش بنیان، مراکز آموزشی استعدادهای درخشان، به‌ویژه کلاسهای آماده‌سازی برای رقابت در کنکور و تدوین کتابهای فراوان در این زمینه‌ها هستیم، توجه چندانی به مسائل و دغدغه‌های والدین در زمینه‌های رفتاری، روان‌شناختی و اخلاقی نشده یا اگر اقدامی صورت گرفته است، به احتمال زیاد به اولویت نیازهای آنها توجه نشده و یا از کارآمدی لازم برخوردار نبوده است، از این رو، امروزه شاهد پیامدهای ناخوشایندی مانند گسترش آسیبهای اجتماعی در فضای واقعی و مجازی، پایین آمدن سن سوء مصرف مواد مخدر و سایر نابهنجاریهای رفتاری و روانی، افزایش انحرافات اخلاقی و افزایش تعارضات خانوادگی و گاهی انتخاب ناصحیح رشته‌های تحصیلی هستیم.

به‌همین‌منظور و بر اســـاس یافته‌های پژوهش حاضر، ارائه بسته آموزشی (راهنمای اصلاحی و ترمیمی) ذیل می‌تواند با تغییر دادن بخشـــی از دستورالعملها، شرح وظایف و عملکرد مشاوران، کاستیهای موجود را ترمیم و اصلاح کند و حلقه ارتباط مدارس، والدین و مراکز مشاوره دانش‌آموزی و خانواده را بهبود بخشـــد. امید است این بسته گامی باشد در جهت عملیاتی ساختن راهکارهای سند تحول آموزش و پرورش که اعتبار آن از سوی تعدادی از صاحب‌نظران حوزه مشاوره آموزش وپرورش نیز مورد تأیید قرار گرفته اســـت. در واقع، آنچه در این بســـته اصلاحی مطرح می‌شود، برگرفته از نظر والدین اســـت که در جهت اصلاح و بهبود برنامه‌های موجود پیشـــنهاد می‌شـــود. از این رو نکات ذیل، تکمله‌ای اســـت بر آنچه در حال حاضر اجرا می‌شود. به‌طورخلاصه، اصلاحات این بسته آموزشی عبارت‌اند از:

۱. مطابق یافته‌های پژوهش حاضر (جدول شماره ۶)، توجه بیشتر به اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین و دانش‌آموزان در تدوین برنامه‌های مشـــاوره‌ای مدارس در سطوح ستادی، استانی و منطقه‌ای به منظور ارتقای کمیت و کیفیت خدمات مشاوره، مورد انتظار است.

۲. بازنگری برخی از سرفصلها و محتوای کتابهای پرورشی، اجتماعی و دینی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول، بر اساس اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین و دانش‌آموزان که در پژوهش حاضر، به‌عنوان مهم‌ترین نیازهای آنان اولویت‌بندی شـــده است. مهم‌ترین این نیازها عبارت‌اند از: افزایش مهارتهای خودآگاهی؛ افزایش آگاهی نوجوانان از فضای مجازی و چگونگی استفاده بهینه و ایمن از فضای مذکور؛ افزایش شناخت هویت جنسی و مراقبتهای بهداشت جسمی و روانی در دوران بلوغ؛ شـــناخت آسیبهای اجتماعی و راههای پیشگیری از آن؛ هدفمندی و مسئولیت‌پذیری در دوره نوجوانی؛ آموزش مهارتهای برقراری ارتباط مؤثر؛ وجود استرس و اضطـــراب و شـــیوه‌های کاهش آن؛ آموزش کنترل و مدیریت هیجانهایی مانند خشـــم و پرخاشـــگری؛ اعتماد به نفس و راههای افزایش آن؛ آشـــنایی با رشته‌های تحصیلی و شیوه انتخاب صحیح رشـــته تحصیلی با ارائه بروشورهای تحصیلی و شغلی مناسب به نحوی که از مهارتهای فنی و علمی لازم برای انتخاب رشته تحصیلی و حرفه‌ای مناسب برخوردار شوند؛ راههای افزایش انگیزه تحصیلی و آموزش روشـــهای صحیح مطالعه و یادگیری؛ روشـــهای افزایش خلاقیت و حل مسئله در نوجوان؛ رشد مهارتهای معنوی و اخلاق - مداری.

۳. بررســـی و بازنگری سرفصلها و محتوای جلســـات آموزش خانواده، مطابق اولویت نیازهای والدین به‌صورت نظام‌منـــد که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: مهارتهای فرزندپروری، خانواده و فضای مجازی، خانواده و نوجوان، خانواده و بهداشـــت روان، نقش والدین در بهبود و ارتقای انگیزه تحصیلی و نقش آنان در انتخاب صحیح رشته تحصیلی فرزندان.

۴. تجدیدنظر در تدوین سرفصلها و محتوای مجلات پیوند و مشاوره و مانند آنها با توجه به اولویت قراردادن نیازهای والدین، زیرا مخاطب مجلات فوق غالباً والدین هستند.

۵. همخوانی و همسویی بیشتر میان برنامه‌های خدمات مشاوره با زندگی واقعی نوجوانان و والدین.

۶. با توجه به تفاوت معنادار اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دختر و پسر در سه مؤلفه روانی - اجتماعی، روانی - عاطفی و تحصیلی - شناختی بر اساس جدولهای شماره ۷، ۸، ۹، از آنجا که در هر سه مؤلفه، نیازهای والدین دانش‌آموزان پسر بالاتر از دختر است، بازنگری در کیفیت و کمیت ارائه خدمات مشاوره از نظر جنسیت ضرورت دارد.

۷. با توجه به اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین در بخشهای جزئی مربوط به رشد و افزایش اخلاق - مداری، ارتقای باورهای دینی و آموزش رعایت مرز ارتباط دختر و پسر در مؤلفه اخلاقی - معنوی، بر اساس جدول شماره ۶، توصیه می‌شود که علاوه بر توجه بیشتر به کارآمدی برنامه‌های مشاوره مدارس در این زمینه، از توان تخصصی معاونان تربیتی و معلمان دینی در پاسخگویی به نیازهای اخلاقی و معنوی دانش‌آموزان بهره‌گیری مؤثر به‌عمل آید.

بخشی از این یافته و راهنمای پیشنهادی با پژوهشهای مک‌کارتی و واتسون[1] (۲۰۱۳) ریچی و پارتین[2] (۱۹۹۴) همسوست. آنها نیز در پژوهشهای خود به این نتیجه رسیدند که مشاوران مدارس با افزایش سطح همکاری با خانواده‌ها زمینه موفقیت دانش‌آموزان را ارتقا می‌بخشند و با شناسایی نیازها و ارائه خدمات مشاوره‌ای برنامه‌ریزی شده، خانواده‌ها را در حمایت از دانش‌آموزان و مدرسه بیشتر درگیر می‌کنند. همچنین مشاوران مدارس در همه سطوح، اهمیت کار با والدین را به نفع دانش‌آموزان تشخیص دادند، با این حال بسیاری از آنها با والدین کمتر ارتباط داشتند. بسیاری از آنها گزارش دادند که زمان کافی برای ارائه برنامه‌های مشاوره ندارند. لازم است همراه با مشاوران همه اعضای مرتبط مانند مدیران، کادر اداری و آموزشی، اعضای جامعه و والدین، در ارائه خدمات مشاوره به دانش‌آموزان همکاری کنند.

محدودیتهای پژوهش

کمبود پیشینه پژوهشهای صورت گرفته در این زمینه، عدم امکان تعمیم نتایج به‌دست آمده به سایر استانها و سایر مقاطع تحصیلی، نبود ابزارهای مناسب و استاندارد برای این موضوع، اتفاق غیر منتظره (شیوع ویروس کووید ۱۹) موجب شد پژوهشگر برای اجرای تحقیق با سختی و صرف زمان بیشتر مواجه شود.

1. McCarthy & Watson
2. Ritchie & Partin

پیشنهادهای کاربردی

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که با توجه به تغییرات سریع در عرصه فناوری، سبک زندگی و در پی آن تغییر در اولویت نیازها، به‌ویژه از نظر سن و جنس و با توجه به تنوع و گستردگی نیروی انسانی، مطالعه به‌صورت ادواری ادامه یابد، تا نتایج آن به‌صورت کاربردی در برنامه‌های مشاوره مورد استفاده قرار گیرد. پژوهش حاضر نشان می‌دهد که به‌مثابه یک اصل اجتناب‌ناپذیر، توجه جدی به دغدغه‌ها و نیازهای والدین در تدوین برنامه‌های آتی آموزش وپرورش، چشم‌اندازی روشن‌تر را می‌تواند نوید دهد.

منابع

REFERENCES

احمدی، خدابخش؛ سوری، فاطمه؛ فتحی آشتیانی، علی؛ میرزمانی، سید محمود و عرب‌نیا، علیرضا. (۱۳۸۵). بررسی نیازهای خانواده‌های کارکنان نظامی نسبت به خدمات مشاوره‌ای. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران*، ۴ (۱)، ۷۶۱-۷۶۹.

پروت، تریسی ای. و وادکینز، ملانی جی. (۲۰۱۴). *مهارتهای ضروری مصاحبه و مشاوره: یک رویکرد یکپارچه برای تمرین*، ترجمه شکوه نوابی‌نژاد، نادره سعادتی و مهدی رستمی (۱۳۹۵) چاپ اول. تهران: انتشارات جنگل.

حسن‌زاده، رمضان. (۱۳۹۷). *انگیزش و هیجان*. تهران: انتشارات ارسباران.

حکیم‌زاده، رضوان؛ میرزابیگی، محمدعلی و رسولی‌سقای، مقصود. (۱۳۹۳). نیازسنجی آموزشی برنامه‌های آموزش خانواده برای اولیاء دانش‌آموزان ناحیه یک تبریز. *آموزش و ارزشیابی*، ۷ (۲۶)، ۷-۲۴.

دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). *سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، (سند مشهد مقدس)*. تهران: وزارت آموزش و پرورش با همکاری شورای عالی انقلاب فرهنگی.

راهب، غنچه. (۱۳۹۰). *بررسی اثربخشی خدمات راهنمایی و مشاوره سازمان مرکزی انجمن اولیا ومربیان*. پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

رایس، فیلیپ. (۲۰۰۱). *رشد انسان*، ترجمه مهشید فروغان (۱۳۹۹). تهران: انتشارات ارجمند.

شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۷). *روش‌ها و فنون مشاوره (مصاحبه بالینی)*. چاپ بیست و پنجم. تهران: انتشارات رز.

شکورنیا، عبدالحسین؛ برواپه، هاجر و الهام پور، حسین (۱۳۹۳). نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴ (۱۱)، ۹۲۲-۹۳۲.

شولتز، دوان پی و شولتز، سیدنی الن. (۲۰۱۳). *نظریه‌های شخصیت*، ترجمه یحیی سیدمحمدی (۱۳۹۶). چاپ ۳۶. تهران: نشر ویرایش.

عصاره، علیرضا و نصری، صادق. (۱۳۸۴). بررسی نیازهای آموزشی و تربیتی والدین و دانش‌آموزان مقطع متوسطه کشور در خرده‌فرهنگ‌های مختلف ایران. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۴ (۴)، ۶۴-۱۰۶.

غلامی، خلیل؛ نصرتی، محمدصالح و اسدی، محمد. (۱۳۹۷). تدوین چارچوبی مفهومی برای نیازسنجی دانش‌آموزان متوسطه: رهیافتی بر نظریه عملی تدریس. *تدریس پژوهی*، ۶ (۲)، ۶۹-۹۴.

غلامی، فوزیه و سمیعی‌زفرقندی، مرتضی (۱۳۹۴). *نیازسنجی اولیای دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه استان ایلام*. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

فاطمی، الهام؛ محمدی، رقیه؛ قربانی، راهب؛ سعدالهی، امیرحسین. (۱۳۹۸). نیازهای راهنمایی و مشاوره‌ای دانشجویان دانشکده توان‌بخشی دانشگاه علوم پزشکی سمنان. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، ۱۲ (۶)، ۱-۸.

فتحی‌آذر، اسکندر؛ گل‌پور، فرشته؛ میرنسب، میرمحمود و واحدی، شهرام. (۱۳۹۵). مطالعه پدیدارشناختی مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان دبیرستانی: چالش‌های هیجانی، اجتماعی و تحصیلی. *دوفصلنامه مشاوره کاربردی*، ۶ (۲)، ۵۳-۷۲.

کار، آلن. (۲۰۰۰). *خانواده درمانی*، ترجمه غلامرضا تبریزی (۱۳۸۹). مشهد: انتشارات مرندیز.

کافمن، راجر و هرمن، جری. (۲۰۱۰) *برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی*، ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان (۱۳۹۰). انتشارات مدرسه.

گیبسون، رابرت و میشل، ماریان. (۲۰۰۰). *زمینه مشاوره و راهنمایی*، ترجمه باقر ثنایی، سید احمد احمدی، سیمین حسینیان، حسن‌پاشا شریفی و ستیلا علاقبند (۱۳۹۷). چاپ چهارم. تهران: انتشارات رشد.

مخاطب، محمد. (۱۳۹۵). *آسیب‌شناسی خدمات مشاوره تربیتی- تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم و ارائه راهکارهای مناسب*. پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

مشتاقی، سعید و کاظمیان‌مقدم، کبری. (۱۳۹۷). بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۱ (۲)، ۱۳۳-۱۴۰.

مظاهری، حســـن. (۱۳۹۳). بررسی نیازهای آموزشـــی والدین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در کلاسهای آموزش خانواده. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۱۱ (۳)، ۴۷-۵۸.

ملکی، حسن. (۱۳۹۵). *خانواده و فرزندان در دوره راهنمایی تحصیلی*. انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

موکیلی، آلکس و دانتزر، روبرت. (۲۰۰۰). *انگیزش و هیجان*، ترجمه حمزه گنجی و علی پیکانی (۱۳۹۰). نشر ساوالان.

نوابی‌نژاد، شکوه. (۱۳۹۶). *مشاوره ازدواج و خانواده درمانی*. انتشارات انجمن اولیا ومربیان.

ولفل، الیزابت رینولدز و پاترســـون، لوئیس ئی. (۲۰۰۵). *فنون و فرایند مشـــاوره (رویکـــرد یکپارچه چند نظریه‌ای)*، ترجمه علی‌اکبر سلیمانیان و علی‌محمد نظری. (۱۴۰۰). تهران: نشر علم.

Atik, G., & Yalçın, İ. (2010). Counseling needs of educational sciences students at the Ankara University. *Procedia-Social and Behavarial Sciences, 2*(2), 1520-1526.

Blake, R. (1982). Assessing the counseling needs of older persons. *Measurement and Evaluation in Guidance, 15*(3), 188-193,

Dogan, T. (2012). A long-term study of the counseling needs of Turkish university students. *Journal of Counseling & Development, 90*(1), 91-96.

Giovazolias, T., Leontopoulou, S., & Triliva, S. (2010). Assessment of Greek university students' counselling needs and attitudes: An exploratory study. *International Journal for the Advancement of Counselling, 32*(2), 101-116.

Karimi, J., Muthaa, G., Bururia, D., Karimi, V., & Mburugu, B. (2014). Assessment of counselling needs among students in Kenyan universities. *Jouranal of Education and Practice, 5*(12), 36-43.

Kaufman, R. A., & Fenwick, W. (1976). *Needs assessment: Concept and application.* Educational Technology Publication.

McCarthy, S. & Watson, D. (2018). A new typology: Four perspectives of school counselor Involvement with Families. *Journal of School Counseling, 16*(1), Retrieved from http://www.jsc.montana.edu/articles/v16n1.pdf.

Ritchie, M. H., & Partin, R. L. (1994). Parent education and consultation activities of school counselors. *School Counselor, 41*(3), 165-170.

Sculli, N. (2011). *Assessing the Counseling Needs of High School Students: The role of needs assessments in Comprehensive School Counseling Programs (CSCPs) and the ASCA National Model.* Master's thesis. The College at Brockport, State University of NewYork.

Shabani, A., Ahmadinia, H., & Rezaeian, M. (2022). Survey of guidance and counseling needs in medical students of Rafsanjan University of Medical Sciences in 2021: A descriptive cross-sectional study. *J Rafsanjan Univ Med Sci*, *20*(10), 1144-1156. [Farsi]

Quarterly Journal of
Family and Research

Designing an Educational Package on Counseling Needs of Parents of Junior High School Students*

■ H. Vatandoust[1] ■ M. Mardanirad, Ph.D.[2] ■ M. J. Javadi, Ph.D.[3] ■ A. GhanbariPanah, Ph.D.[4]

Abstract

This study was undertaken to design an educational package on the counseling needs of parents of junior high school students. This research had a mixed (qualitative and quantitative) design. The sampling was executed in two stages: first, semi-structured interviews were conducted with thirty parents until data saturation was achieved. Second, cluster multistage sampling method was utilized and 384 questionnaires were administered to identify the counseling needs of parents and their children at junior high school level. Data analysis included two parts: 1. exploratory qualitative type using non-parametric statistics, and 2. descriptive statistics as well as Kolmogorov-Smirnov test. The results demonstrated that the top four priorities for parents' counseling needs were respectively psycho-social, psycho-emotional, cognitive-educational, and moral-spiritual ones. Furthermore, there was a significant difference between girls and boys regarding their counseling needs priorities. This package can be a fruitful guideline for consulting services so that parents and their children's needs are adequately fulfilled.

Keywords: **needs assessment, educational package (suggested guideline), parents, adolescents, consulting services**

Date received: Dec. 26, 2021 **Date accepted:** Sept. 14, 2022

* *This article is derived from the first author's Doctoral Dissertation*

1. Doctoral Student in Counselling, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
E-mail: vatandoust1968@gmail.com
2. **Corresponding Author:** Assistant Professor of Counselling, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
E-mail: Moj.mardanirad@iauctb.ac.ir
3. Visiting Assistant Professor, Counselling Department, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
E-mail: mj.javady@yahoo.com
4. Assistant Professor of Counselling, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
E-mail: a.ghanbaripanah@iauctb.ac.ir